

Ruslana Bilous,
Candidate of Psychological sciences,
Docent of Department of Psychology, Pedagogical science and Philosophy.

Aliona Bielova,
4th year student majoring in Psychology,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University,
20, Pershotravneva Str., Kremenchuk, Ukraine

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF SOCIAL INTELLIGENCE IN ADOLESCENCE

One of the topical issues in modern psychology is the problem of social intelligence. The article deals with the views of many foreign and domestic scientists concerning the definition of the concept of social intelligence, the basic components and structure of social intelligence, especially the development of this phenomenon in adolescence. The methods of studying the components of social intelligence are described. The comparison of characteristics of social intelligence of students and pupils majoring in different areas of disciplines has been performed. The study was carried out in November, 2015 and involved first- and second-year students of Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University and pupils of vocational school №26 (34 students and 31 pupils). The following methods were used: test "Social Intelligence" by J. Guilford; method «Determining the level of perceptive and nonverbal competence» by T. Rosen; technique «indicator coping strategies» by D. Amirkhan; technique «lifestyle index» by R. Plutchik. As the result of the experiment it has been found out that the students majoring in humanities have a higher level of social intelligence compared to the students majoring in technical areas. Both the students and the pupils have a medium level of perceptive and nonverbal competence. Both groups of the surveyed prefer to solve problems on their own or to seek the social support, but tend to avoid difficulties. Therefore, in early adolescence the main protection mechanisms for pupils are projection and denial, and intellectualization is peculiar for students. The prospects for the further studies in this direction involve examining the peculiarities of social intelligence in Internet-addicted young people as well as developing the training programme aimed at the formation of senior students' social intelligence.

Keywords: modern society, innovation, communication, non-verbal representation, social adaptation, social intelligence.

Подано до редакції 29.06.2016

Рецензент: д. пед. н., доц. Л. В. Герасименко

УДК: 159.9:378.635.174-057.87

Дарья Михайлівна Кислинська,
аспірант кафедри психології і педагогіки,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
проспект Льва Ландау 27, м. Харків, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ У РІЗНИХ СФЕРАХ ЖИТТЯ

У статті розглядаються особливості життєвих цінностей як центральних компонентів психологічної структури особистості та основних регуляторів поведінки в різних життєвих сферах. Автором підкреслюється місце ціннісних орієнтацій у професійному визначенні та становленні майбутніх правоохоронців протягом навчання у профільному виші; проаналізовано структуру та ієрархію життєвих цінностей майбутніх правоохоронців у різних сферах: професійна сфера, навчання і освіта, сімейне життя, суспільне життя і сфера захоплень.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, життєві цінності, життєві сфери, професійні цінності, майбутні правоохоронці.

Постановка проблеми. Проблема вивчення ціннісних орієнтацій особистості наразі набуває все більш комплексного характеру. Сукупність ціннісних орієнтацій створює основу свідомості, яка впливає на поведінку та діяльність. Ціннісні орієнтації – вибіркова, відносно стійка система спрямованості інтересів і потреб особистості, скерована на певний аспект соціальних цінностей. Детермінантами ціннісних орієнтацій особистості є

матеріальні умови життєдіяльності, такі як індивідуальні риси та здібності людини. Ціннісні орієнтації формуються у процесі соціального розвитку індивіда, у ході виконання ним соціальних ролей. За цих умов значне місце відводиться системі цінностей, які функціонують у сім'ї та соціальних групах [2, с. 209].

Ціннісні орієнтації формують основу свідомості й поведінки особистості та впливають на її розвиток. Цін-

ності професійної діяльності є основою, що визначає та регулює діяльність. Від того, яка система ціннісних регуляторів спрямовує поведінку особистості, залежить ефективність та якість її професійної діяльності. Під професійними цінностями розуміється значущість об'єкта праці, різних компонентів професійної діяльності, до яких суб'єкт визначає своє ставлення, оцінюючи їхню здатність задовольняти потреби самого суб'єкта.

Рівень сформованості ціннісних орієнтацій впливає на вибір діяльності і мотиви спілкування. Виступаючи системоутворюючим фактором соціально активної позиції молодшої людини, ціннісні орієнтації впливають на взаємозв'язок її потреб та розвиток і формування особистості, на вибір життєвого шляху [1]. Розвиток та формування професійних цінностей значною мірою залежить від фахової підготовки.

У зарубіжній психології визначенням поняття ціннісних орієнтацій та їх місця в системі особистості займалися такі вчені, як В. Дильтей, А. Маслоу, Д. Рисмена, М. Рокіч, Е. Толмен, У. Томас, Ст. Франки, З. Фрейд, Е. Фромм, К. Хорні та багато інших. Цю проблему у вітчизняній психолого-педагогічній науці вивчали Б. Ананьєв, Г. Андреева, І. Бех, Є. Бондаревська, М. Боришевський, І. Зимня, І. Зязюн, З. Карпенко, С. Рубінштейн, В. Сластьонін, О. Хуторської, В. Ядов, Т. Яценко та ін. Сучасні дослідники розглядають ціннісні орієнтації у вигляді системи певних норм, прийнятих групою свідомістю. Але дослідження особливостей ціннісних регуляторів професійної поведінки правоох-

ронців залишається ще недостатньо розробленим. Тому вивчення структури індивідуальних життєвих цінностей майбутніх правоохоронців у різних життєвих сферах і визначило мету нашої роботи.

Метою статті є виявлення двох основних конструктів – термінальних цінностей і життєвих сфер та ступеня значущості для майбутніх правоохоронців тих або інших ціннісних орієнтацій, якими вони керуються у своєму житті.

Виклад основного матеріалу. Вибірку дослідження склали 280 курсантів 1-3 курсів Харківського національного університету внутрішніх справ факультету №3, віком від 18 до 25 років. Згідно з завданнями нашого дослідження ми визначили структуру життєвих цінностей, інтересів, переконань і сенсів майбутніх правоохоронців за допомогою опитувальника термінальних цінностей Г. І. Сеніна [3], який дозволив визначити значущість двох основних конструктів спрямованості особистості – термінальних цінностей і життєвих сфер.

Як видно з таблиці 1, для майбутніх правоохоронців 1 року навчання у професійній сфері життя найбільш значимими є наступні термінальні цінності: власний престиж ($7,72 \pm 1,37$), досягнення ($7,66 \pm 1,47$), активність соціальних контактів ($7,44 \pm 1,53$). Іншими словами, першокурсники прагнуть опанувати професію, яка буде схвалена у суспільстві, бажають досягати реальних і відчутних результатів у своїй професійній діяльності та працюють над встановленням сприятливих взаємовідносин з колегами.

Таблиця 1.

Значущість термінальних цінностей у професійній сфері життя майбутніх правоохоронців, ($x_{cp} \pm \sigma$)

Термінальні цінності	1 група	2 група	3 група	t, p (1,2)	t, p (2,3)	t, p (1,3)
Власний престиж	7,72±1,37	6,59±1,70	6,15±1,42	2,76*	1,02	5,35**
Матеріальне положення	7,00±1,31	6,35±1,66	6,49±1,36	1,64	0,32	1,82
Креативність	7,34±1,45	5,12±1,41	6,20±1,58	5,49**	2,43*	3,59**
Активність соціальних контактів	7,44±1,53	6,12±1,65	6,83±1,48	3,02**	1,61	1,92*
Розвиток себе	6,82±1,44	5,59±2,12	6,88±1,60	2,69*	2,53*	0,18
Досягнення	7,66±1,47	6,65±1,50	7,56±1,32	2,45*	2,30*	0,33
Духовне задоволення	6,94±1,39	5,94±1,89	6,73±1,66	2,33*	1,59	0,65
Збереження власної індивідуальності	7,08±1,54	6,53±2,07	6,51±1,82	1,17	0,03	1,61

Примітка: * $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,001$

Поряд із цим було виявлено низку статистично значимих відмінностей між показниками груп, що досліджуються. Так, у групі майбутніх правоохоронців 1 року навчання середні показники термінальних цінностей більші, ніж у групі майбутніх правоохоронців 2 курсу: креативність ($7,34 \pm 1,45 > 5,12 \pm 1,41$; $p \leq 0,001$), розвиток себе ($6,82 \pm 1,44 > 5,59 \pm 2,12$; $p \leq 0,05$), духовне задоволення ($6,94 \pm 1,39 > 5,94 \pm 1,89$; $p \leq 0,05$) (див. табл. 2.1). З наведеного видно, що першокурсники більше, ніж другокурсники прагнуть мати цікаву професію, вносити елемент творчості в сферу своєї професійної

діяльності та бажають якнайповніше реалізувати власні здібності у майбутній професії.

Для студентів 2 курсу найбільш значущими у сфері професійного життя виступають наступні цінності: досягнення ($6,65 \pm 1,50$), власний престиж ($6,59 \pm 1,70$), збереження власної індивідуальності ($6,53 \pm 2,07$). Тобто другокурсники прагнуть досягти у професійній діяльності вагомих результатів, зацікавлені в думці інших людей щодо власної майбутньої професії і бажають «виділитися з натовпу» за рахунок специфіки діяльності правоохоронця.

У майбутніх правоохоронців 3 року навчання визначено значущість наступних термінальних цінностей: досягнення ($7,56 \pm 1,32$), розвиток себе ($6,88 \pm 1,60$), активність соціальних контактів ($6,83 \pm 1,48$). Можемо стверджувати, що третьокурсники прагнуть досягти певних вершин у професії та повністю розкрити власні професійні здібності, працюючи у дружньому колективі в атмосфері довіри і взаєморозуміння.

Цікавим є той факт, що термінальна цінність «активність соціальних контактів» посідає третє рейтингове місце як у першокурсників, так і у третьокурсників, при цьому середній показник у майбутніх правоохоронців 1 курсу навчання ($7,44 \pm 1,53$) статистично значимо більший ($p \leq 0,05$), ніж у майбутніх правоохоронців 3 курсу навчання ($6,83 \pm 1,48$). Такі дані вказують на більшу значущість оптимального соціально-психологічного клімату у колективі для майбутніх правоохоронців 1 курсу навчання, ніж для третьокурсників. Далі, цінність досягнення займає перше рейтингове місце як у другокурсників ($6,65 \pm 1,50$), так і у третьокурсників ($7,56 \pm 1,32$). При цьому у третьокурсників середній показник за цінністю досягнення статистично значимо ($p \leq 0,05$) більший, ніж у другокурсників. Це свідчить про те, що майбутні правоохоронці 3 курсу відчують більше задоволення від результатів своєї роботи, ніж від її процесу і прагнуть до більших досягнень, ніж другокурсники.

Слід також відмітити, що середній показник цінності «креативність» статистично значимо менший у майбутніх правоохоронців 3 курсу порівняно з майбутніми правоохоронцями 1 року навчання ($6,20 \pm 1,58 < 7,34 \pm 1,45$; $p \leq 0,001$). Іншими словами, новаторство і творчий підхід до вирішення професійних завдань мають меншу значущість для майбутніх правоохоронців на третьому курсі навчання у порівнянні з першокурсниками. Тоді як цінність «власний престиж» статистично значимо має менший показник у третьокурсників, ніж у першокурсників ($6,15 \pm 1,42 < 7,72 \pm 1,37$; $p \leq 0,001$). Якщо на першому курсі значимість соціального схвалення обраної професії посідає перше рейтингове місце, то на третьому – восьме, що свідчить про більш усвідомлене і бажане прийняття професійної діяльності у майбутніх правоохоронців 3 року навчання.

Загалом, можемо стверджувати, що у сфері професійного життя майбутні правоохоронці 1, 2 і 3 курсів мають практично схожі ціннісні орієнтації, що спрямовані на досягнення певних звершень, професійний розвиток особистості, налагодження доброзичливих стосунків із колегами і схвалення з боку соціуму.

Як показав аналіз показників значущості термінальних цінностей у сфері навчання і освіти, для майбутніх правоохоронців 1 року навчання найбільш значущими є цінності розвитку себе ($7,70 \pm 1,74$), власного престижу ($7,38 \pm 1,38$) і духовного задоволення ($7,36 \pm 1,61$). Можна констатувати, що першокурсники більше зацікавлені у підвищенні власної

освіти і отримують значно більше духовного задоволення від процесу навчання, ніж другокурсники.

Визначено, що у майбутніх правоохоронців 2 курсу найбільш значущими цінностями у сфері навчання і освіти є високе матеріальне становище ($6,76 \pm 1,92$), активність соціальних контактів ($6,65 \pm 1,11$) та креативність ($6,59 \pm 1,46$). Тобто другокурсники прагнуть досягти такого рівня освіти, який дозволить їм мати високу заробітну плату, увійти в тісні контакти з представниками цієї соціальної групи та здійснити власний внесок у підвищення ефективності професійної діяльності правоохоронця.

Проте, на рівні статистичної значимості визначено, що у групі майбутніх правоохоронців 2 року навчання середні показники низки цінностей є меншими, порівняно з іншими групами. Так, у групі другокурсників середній показник цінності «власний престиж» статистично значимо ($p \leq 0,05$) менший, ніж у групі першокурсників ($6,47 \pm 1,01 < 7,38 \pm 1,38$) та у групі третьокурсників ($6,47 \pm 1,01 < 7,15 \pm 1,51$), як і середній показник цінності «духовне задоволення» статистично значимо ($p \leq 0,001$) менший, порівняно з групою першокурсників ($5,76 \pm 1,35 < 7,36 \pm 1,61$) та третьокурсників ($5,76 \pm 1,35 < 7,15 \pm 1,28$). Такі дані свідчать про те, що у другокурсників значно більше, ніж у курсантів 1 і 3 років навчання, проявляється байдужість до цілей навчання і освіти. Пояснюючи власні недоліки у навчанні, другокурсники можуть зазначати, що для досягнення професіоналізму важливим є не рівень освіти, а будь-які інші характеристики особистості, її вміння і навички.

Для курсантів 3 року навчання найбільш значимими є наступні цінності: власний престиж ($7,15 \pm 1,51$), духовне задоволення ($7,15 \pm 1,28$), високе матеріальне становище ($7,10 \pm 1,39$), досягнення ($6,88 \pm 2,03$). Опіраючись на ці дані, можемо стверджувати, що досліджувані прагнуть отримати освіту, яка буде високо цінитися у суспільстві і приносити матеріальний достаток. При цьому третьокурсники отримують моральне задоволення від самого процесу навчання і зацікавлені в отриманні освіти, яка допоможе їм досягти певних цілей у професійній діяльності.

Таким чином, у сфері навчання і освіти майбутні правоохоронці 1 року навчання прагнуть до саморозвитку і отримання духовного задоволення від процесу навчання та бажають мати такий рівень освіти, який буде високо цінуватися у суспільстві; студенти 2 курсу бажають навчатися для підвищення власного матеріального становища, розширення контактів серед правоохоронців і внесення власних творчих ідей у професійну діяльність; курсанти 3 курсу бажають отримати освіту, яка буде високо оцінена у суспільстві, приноситиме стабільний високий заробіток і надасть можливість досягти певних кар'єрних вершин.

У сфері сімейного життя для першокурсників найбільш значущими цінностями є збереження власної індивідуальності ($7,80 \pm 1,65$), розвиток себе ($6,96 \pm 1,76$) та високе матеріальне становище

(6,88 ± 1,91). Відповідно до цього, вони намагаються проявити власну незалежність навіть від членів своєї сім'ї, прагнуть змінити на краще різні особливості власного характеру і вважають, що сімейне благополуччя полягає, перш за все, в гарній матеріальній забезпеченості родини.

У студентів 2 курсу діагностовано наступні значущі цінності сфери сімейного життя: високе матеріальне становище (7,06 ± 1,34), розвиток себе (6,41 ± 1,66), збереження власної індивідуальності (6,35 ± 1,46). Тобто вони прагнуть до найбільш високого рівня матеріального достатку власної сім'ї, особистісних змін та певного рівня незалежності від членів власної родини.

Для майбутніх правоохоронців 3 курсу навчання найбільш значимими цінностями у сфері сімейного життя є досягнення (7,24 ± 1,26), духовне задоволення (7,24 ± 1,74), високе матеріальне становище (6,95 ± 1,45) і розвиток себе (6,71 ± 1,66). Такі показники свідчать, що у сімейному житті вони прагнуть досягати поставлених цілей, зацікавлені у духовній близькості з усіма членами родини, бажають матеріально забезпечувати сім'ю і самовдосконалюватися заради сімейного благополуччя. Отже, у сфері сімейного життя правоохоронці 1, 2 і 3 курсів навчання мають практично однакові ціннісні орієнтації, що змінюють лише рейтингове місце.

Подальший аналіз психодіагностики термінальних цінностей показав, що у першокурсників у сфері суспільного життя найбільш значимими виступають цінності духовного задоволення (8,00 ± 1,44), активності соціальних контактів (7,52 ± 1,61) і збереження власної індивідуальності (7,42 ± 1,87). Можна стверджувати, що вони мають бажання зробити життя суспільства якомога більш благополучним, прагнуть не потрапити під вплив суспільно-політичних поглядів інших людей, зайняти нейтральну позицію і при цьому розширювати соціальні контакти.

У курсантів 2 курсу діагностовано наступні значущі цінності сфери суспільного життя: високе матеріальне становище (6,41 ± 2,12), духовне задоволення (6,35 ± 1,97) та активність соціальних контактів (5,71 ± 2,02). Такі показники вказують на суперечливість цінностей суспільної сфери життя, оскільки, з одного боку, другокурсники бажають брати активну участь у суспільних заходах, якщо це принесе їм грошову винагороду, а з іншого, – вони прагнуть до морального задоволення від процесу власної громадської діяльності.

Для третьокурсників найбільш значущими цінностями сфери суспільного життя є високе матеріальне становище (6,80 ± 1,95), духовне задоволення (6,54 ± 1,87), активність соціальних контактів (6,54 ± 1,52), досягнення (6,54 ± 1,50). Як і другокурсники, ці курсанти демонструють суперечливість ціннісних орієнтацій сфери суспільного життя, прагнучи як до матеріальної винагороди, так і до духовного задоволення, розширення соціальних контактів і нових досягнень.

Таким чином, у сфері суспільного життя для майбутніх правоохоронців 1 року навчання мають велике значення проблеми життя суспільства, у той час як для студентів 2 і 3 курсів характерна суперечливість ціннісноорієнтаційної спрямованості у цій області.

У сфері захоплень першокурсники продемонстрували значущість наступних цінностей: збереження власної індивідуальності (8,56 ± 1,31), досягнення (8,02 ± 1,10), духовне задоволення (7,56 ± 1,50). Цікавим є той факт, що середні показники за вказаними цінностями статистично значимо ($p \leq 0,001$) більші, ніж у майбутніх правоохоронців 2 року навчання. Крім цього, вищезазначені показники першокурсників статистично значимо ($p \leq 0,001$) більші, порівняно з майбутніми правоохоронцями 3 року навчання. Із цього зрозуміло, що вони схильні захоплюватися дуже рідкісними, незвичайними заняттями, які допомагають їм проявити власну індивідуальність, прагнуть ставити і досягати конкретних цілей у сфері захоплень, отримуючи задоволення як від процесу заняття, так і від його результатів.

З'ясовано, що для майбутніх правоохоронців 2 року навчання найбільш значимим є цінності розвитку себе (7,12 ± 1,22), досягнення (6,41 ± 1,18) та активності соціальних контактів (6,24 ± 1,68). Такі дані свідчать про те, що вони прагнуть використовувати хобі для кращої реалізації власних потенційних можливостей, ставлять конкретні цілі в сфері свого захоплення, досягають їх та схильні захоплюватися тими заняттями, які мають колективний характер і дають можливість взаємодіяти з однодумцями.

Діагностовано, що у третьокурсників найбільшої значимості набувають цінності розвитку себе (7,07 ± 1,47), збереження власної індивідуальності (7,07 ± 1,71) та досягнення (7,05 ± 1,43). Тобто вони прагнуть розвиватися, підкреслювати власну індивідуальність та досягати конкретних цілей за допомогою хобі. Крім того, визначено, що у майбутніх правоохоронців 3 року навчання низка середніх показників статистично значимо ($p \leq 0,001$) менша, ніж у першокурсників: високе матеріальне становище (6,29 ± 1,44 < 7,36 ± 1,60), креативність (5,71 ± 1,94 < 7,32 ± 1,89), активність соціальних контактів (5,90 ± 1,28 < 7,54 ± 1,70).

Отже, у сфері захоплень майбутні правоохоронці 1, 2 і 3 курсів мають практично однакові ціннісні орієнтації, спрямовані на особистісний розвиток і розкриття власного потенціалу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Усе вищевикладене дає змогу зробити низку узагальнень щодо структури цінностей майбутніх правоохоронців у різних сферах життя:

1. У першій групі респондентів переважають цінності духовного задоволення і збереження власної індивідуальності, що характеризує їх спрямованість особистості на розкриття власного потенціалу і отримання задоволення від процесу діяльності.

2. Для другої групи курсантів найбільш значимими є цінності досягнення, високого матеріального становища і активності в соціальних контактах. Тобто дружокурсники прагнуть досягати поставлених цілей, зацікавлені у високому матеріальному забезпеченні і спрямовані на колективний характер діяльності.

3. У групі майбутніх правоохоронців 3 курсу найбільш значущими є розвиток себе, досягнення і високе матеріальне становище. Згідно із цим, третьо-

курсники бажать розвивати особистісний потенціал, прагнуть досягати поставлених цілей і отримувати матеріальну винагороду за власні старання.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні гендерних особливостей структури цінностей майбутніх правоохоронців у різних сферах життя та врахування отриманих результатів для побудови ефективних навчальних та виховних стратегій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Панчук Н. П. Ціннісні орієнтації як системоутворюючий фактор соціально активної позиції майбутнього фахівця / Н. П. Панчук // Проблеми сучасної психології. – 2013. – Випуск 21. – С. 542-551.

2. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтка. – К.: Вища школа, 1982. – 215 с.

3. Сенін И. Г. Разработка модифицированного варианта «Опросника терминальных ценностей» / И. Г. Сенін // Психология и практика: Ежегодник РПО. – Ярославль, 1998. – Т.4. – Вып.2. – С. 287-288.

REFERENCES

1. Panchuk, N. P. (2013). Tsinnisni oriientatsii yak systemoutvoriuiuchyiy faktor sotsialno aktyvnoi pozytsii maibutnoho fakhivtsia [Value orientations as forming factor of socially active attitude of a future professional]. *Problemy suchasnoi psikhologii – Problems of modern psychology*, 21, 542-551 [in Ukrainian].

2. Voytko, V. I. (1982). *Psikhologichnyi slovnyk [Psychological dictionary]*. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].

3. Senin, I. G. (1998). Razrabotka modifitsirovannogo varianta «Oprosnika terminalnykh tsennostey» [Development of modified edition of “Terminal values Questionnaire”]. *Psikhologiya i praktika – Psychology and practice*, (Vols. 4), 2, 287-288. Yaroslavl [in Russian].

*Дарья Михайловна Кислинская,
аспирант кафедры психологии и педагогики,
Харьковского национального университета внутренних дел,
проспект Льва Ландау 27, г. Харьков, Украина*

ОСОБЕННОСТИ СТРУКТУРЫ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ЖИЗНЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ БУДУЩИХ ПРАВООХРАНИТЕЛЕЙ В РАЗНЫХ СФЕРАХ ЖИЗНИ

Профессиональное становление как процесс развития личности правоохранителей включает в себя несколько аспектов, одним из которых является ценностно-смысловая сфера. Рассматривая ценностные ориентации как систему определенных норм, принятых групповым сознанием, большинство ученых подчеркивают, что ценности приобретают качества реально действующих мотивов и источников осмысленности бытия и являются регуляторами личностного развития. Являясь механизмом личностного роста и саморазвития, они сами развиваются и представляют собой динамическую систему. Ценностные ориентации формируют основу сознания и воздействуют на ее развитие. Профессиональные ценности – это основа, регулирующая деятельность. От того, как система ценностных регуляторов направляет поведение личности, зависит эффективность и качество профессиональной деятельности. Развитие и формирование профессиональных ценностей во многом зависят от качества образования и профессиональной подготовки. Поэтому изучение особенностей развития и формирования ценностных регуляторов поведения будущих правоохранителей является актуальным и перспективным. Использование опросника терминальных ценностей И. Г. Сенина дало нам возможность диагностировать значимость двух основных конструктов – терминальных ценностей и жизненных сфер будущих правоохранителей; проанализировать структуру и иерархию жизненных ценностей в разных сферах: профессиональной, в области образования, семейной и общественной жизни и сфере интересов. В группе будущих правоохранителей первого курса доминируют духовные ценности и ценности сохранения собственной индивидуальности, что отражает направленность их личности на раскрытие собственного потенциала и получение удовольствия от процесса деятельности. Для второй группы испытуемых наиболее значимыми были ценности достижения высокого материального положения и активности в социальных контактах. В группе будущих правоохранителей 3 курса среди значимых ценностей в различных сферах жизнедеятельности наиболее значимыми выделено развитие себя, достижения и высокое материальное положение, т.е. курсанты стремятся к саморазвитию, достижению поставленных целей и получению материального вознаграждения за свой труд.

Ключевые слова: ценностные ориентации, жизненные ценности, жизненные сферы, профессиональные ценности, будущие правоохранители.

*Daria Kyslynska,
post-graduate student,
Kharkiv National University of Internal Affairs,
Lev Landau avenue, 27. Kharkiv, Ukraine*

**STRUCTURAL FEATURES OF INDIVIDUAL LIFE VALUES OF FUTURE
LAW ENFORCEMENT OFFICERS IN DIFFERENT SPHERES OF LIFE**

Professional formation as a process of personal development of law enforcement officers includes several aspects, one of which is the sphere of personality values and senses. Considering the value orientations as a system of certain rules, adopted by group consciousness, most scientists point out that values settle into really effective motives and sources of meaningfulness of being and are the regulators of personal development. As a mechanism of personal growth and self-development, they develop and represent a dynamic system. Value orientations form the basis of consciousness and influence its development. Professional values are the basis, which regulates the working process. Quality of work depends on that how the system of valuable regulators directs the behavior of an individual. Therefore, studying features of the development and formation of the valuable regulators of behavior of future law enforcement officers is relevant and promising. Using I. G. Senin's questionnaire of terminal values made it possible to diagnose the significance of the two basis constructs – the terminal values and vital spheres of the future law enforcement officers; to analyze the structure and hierarchy of life values in different areas: professional, educational, in spheres of domesticity, social life and individual interests. Basing on the research results it has been found that spiritual values and the values of preserving one's own identity were dominant in the group of 1st year students. It reflects the trust of their personality to the disclosure of their potential and to getting pleasure from the process of activity. In the group of 2nd year students the most important values are the values of achieving a high financial position and activity in social contacts. In the group of 3rd year students the most important values are self-development and achieving high financial status, i.e. students tend to achieving goals and obtaining financial reward for their work.

Keywords: value orientations, life values, the vital sphere, professional values, the future law enforcement officers

Подано до редакції 01.07.2016

Рецензент: канд. психол. н., проф. Н. Е. Мілорадова
